

Vitenskapelig navn: ***Spirodela polyrhiza*** (L.) Schleid.

Norsk navn: **Stor andemat**

Familie: Araceae – Myrkonglefamilien

Artsbeskrivelse

Stor andemat *Spirodela polyrhiza* er en flerårig frittflytende vannplante (lemnide), og er den største av artene i andematfamilien. Planten er formet som 2-5 bladaktige skiver som henger delvis sammen og som flyter på vannoverflata.

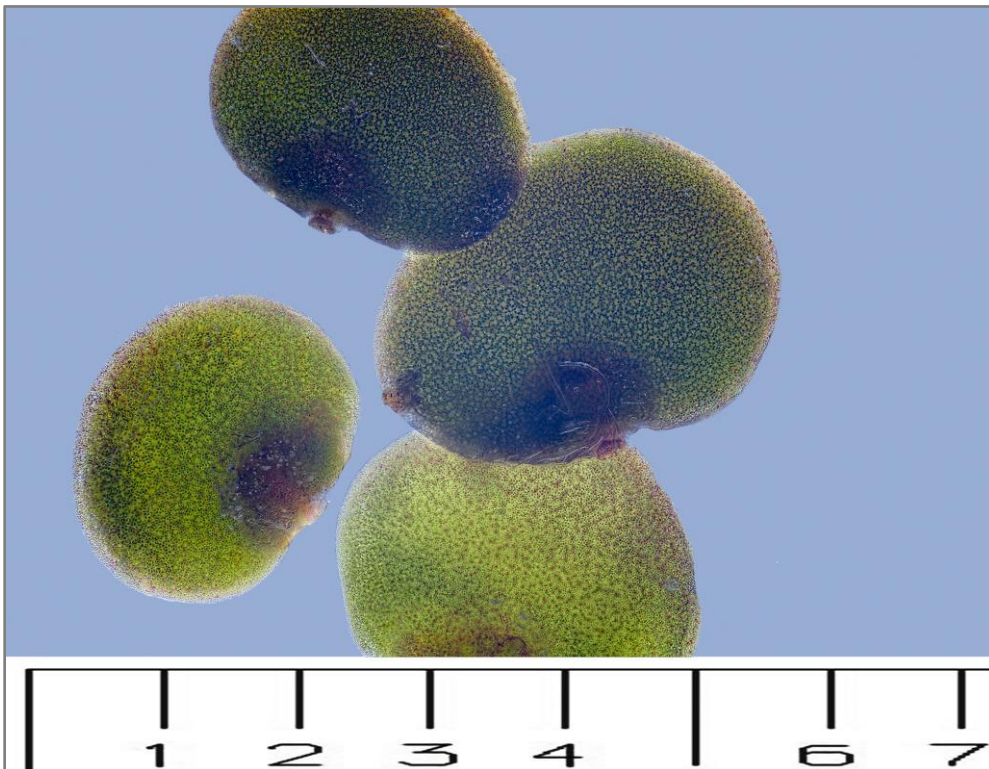
Figur 1. Ren bestand av stor andemat *Spirodela polyrhiza*. Bladskivene har mange nerver, til forskjell fra andre arter av andemat. Foto: ©Birna Rørslett.

Bladene er ofte 1 cm eller mer i diameter, flate og omlag runde med mange tydelige nerver. Oversida er grønn tidlig i vekstsesongen, mens undersiden er purpurfarget med 5-15 rottråder som er samlet i knipper under bladplata (figur 2 og 4). Mot høsten kan også oversiden av bladskivene bli intens rødlig farget. På ettersommeren dannes det nyreformete turioner (vinterknopper) (figur 3) fra sidelommene på bladskivene. Turionene er uten rot og flyter omkring en stund på høsten før de synker ned og overvintrer ved bunnen. Sent om høsten kan også de vanlige bladskivene miste røttene.

Planten har svært små blomster, men blomstrer sjelden. Vegetativ formering med knoppsskyting og overvintrende turioner er helt dominerende for artens forekomst og spredning.

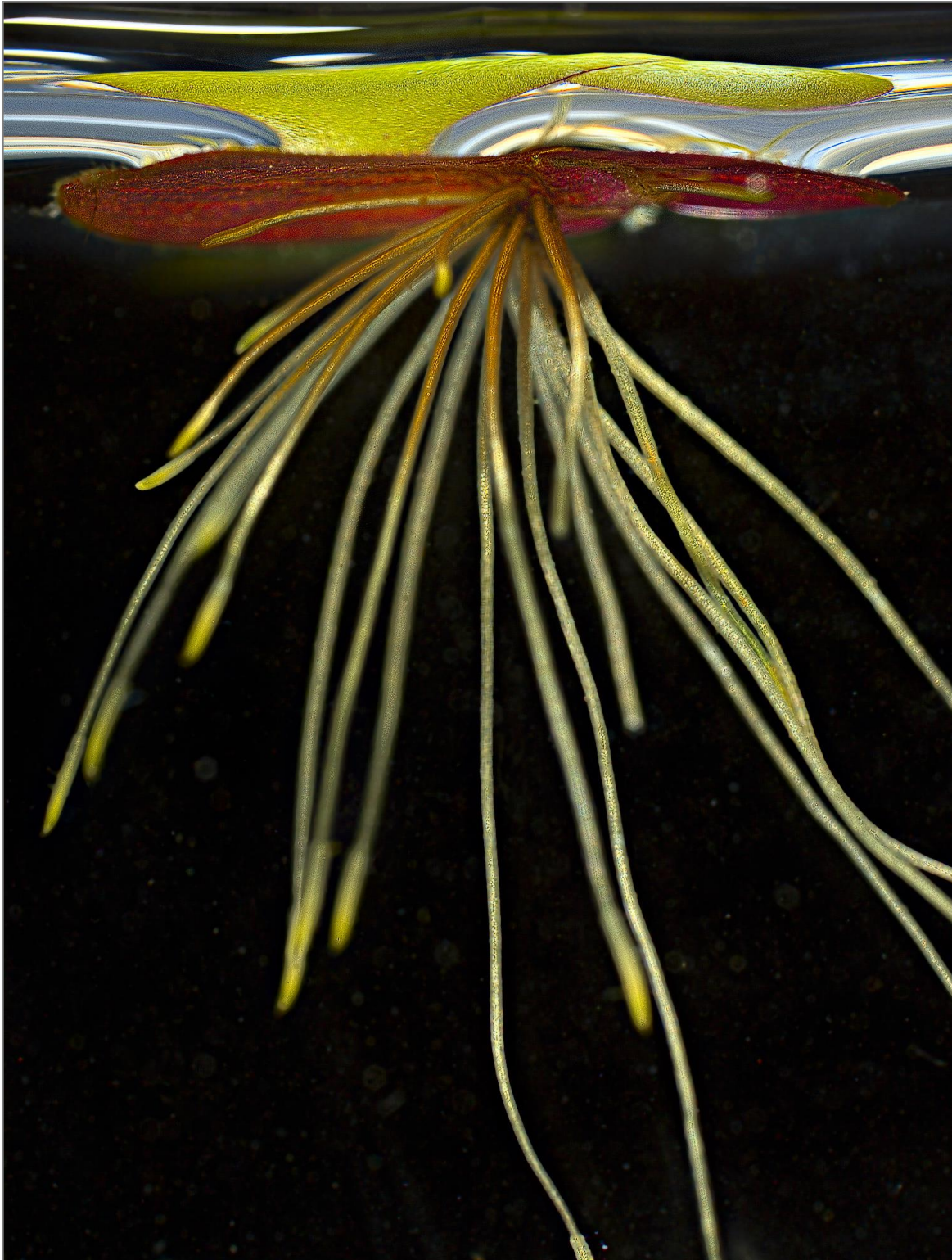

Figur 2. Nærbilder av undersiden av bladskivene. Røttene går ut under et forblad (*profyllum*). 2,4X forstørret. Foto: ©Birna Rørslett.

Figur 3. Turionene er rotløse og har et karakteristisk nyreformet omriss, med et merke etter en stipel (kort bladstilk) som stammer fra lommen der de vokste ut. 5X forstørret. Skalaenhet i mm. Foto: ©Birna Rørslett.

Referanse: Birna Rørslett og Marit Mjelde 2021. Faktaark: *Spirodela polyhiza* Stor andemat. Versjon 1. Fotoflora vannplanter. Norsk institutt for vannforskning.

Figur 4. Rotknippet under en bladskive. Røttene mangler rothår, men har en spiss rotkappe. På høsten kan røttene falle helt av. Foto: ©Birna Rørslett.

Økologi

I Norge er stor andemat først og fremst registrert i kalkfattige og middels kalkrike, og næringsrike, lokaliteter. Den er vanligste i dammer, hvor den kan danne store bestander, men forekommer også i små mengder i innsjøer. Den forekommer sjelden i elver.

Referanse: Birna Rørslett og Marit Mjelde 2021. Faktaark: *Spirodela polyhiza* Stor andemat. Versjon 1. Fotoflora vannplanter. Norsk institutt for vannforskning.

Klumpandemat skiller fra de øvrige ved den oppblåste halvkuleformete undersida. Andemat er den minste og har bare en rottråd fra hver bladskive. Strengandemat likner på andemat i størrelse og antall rottråder, men har delvis purpurfarget underside. Arten har også små papiller langs midtnerven (Schou m.fl. 2017). Korsandemat har noe avlange blad som henger sammen i en korsform. Denne arten flyter nede i vannet eller ligger på bunnen. Den frittflytende vannmosen *Ricciocarpos natans* vokser ofte sammen med andematartene, men skiller lett fra disse på den gaffeldelte bladplata og «hårete» undersiden.

Figur 6. Stor andemat *Spirodela polyrhiza* dekker vannflaten sammen med andemat *Lemna minor*. Bladskivene til storandemat er flere ganger større enn hos andemat og på ettersommer og høst kan oversiden bli rødlig anløpet. Foto: ©Birna Rørslett.

En annen forvekslingsart kan være *Landoltia punctata*, som er registrert i Sverige. Den skiller fra stor andemat ved å ha bare 1-2 røtter fra hver bladskive, mer avlange bladskiver samt tydelige papiller i en rad midt på bladskiven. *L. punctata* har dessuten røtter som vokser gjennom forbladet (prophyllum) på undersiden av bladskiven.

Referanser

Hultén, E. & Fries, M. 1986. Atlas of North European Vascular Plants north of the Tropic of Cancer. Koeltz Scientific Books, Königstein, 498 s.

Lid, J. & Lid, D.T. 2005. Norsk flora. Det Norske Samlaget. 7. utg. Red. Reidar Elven.

Mjelde, M. 1997. Virkninger av forurensning på biologisk mangfold: Vann og vassdrag i by- og tettstedsnære områder. Vannvegetasjon i innsjøer - effekter av eutrofiering. En kunnskapsstatus. NIVA-rapport Inr. 3755-97.

Schou, J. C, Moeslund, B., Båtstrup-Spohr, L. Sand-Jensen, K. 2017. Danmarks vandplanter. BFNs Forlag.